

N:o 49.

Ank. till Riksd. kansli den 28 april 1890, kl. 2 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om skrivelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till ändring i strafflagens bestämmelser i fråga om ådömande af frihetsstraff.

Från Andra Kammaren har lagutskottet fått emottaga en inom nämnda kammare af herr *Ol. Andersson* i Hasselbol afgifven motion, n:o 9, så lydande:

»Allmänt förspörjes klagan öfver, dels att strafflagen bestämmer proportionellt högre straff för mindre förbrytelser än för större, dels att fängelset, i stället för att förbättra den brottslige och afskräcka honom från nya förbrytelser, tvärt om ofta försämrar honom samt gör honom än mer disponerad för fortgång på brottets bana.

Vid genomläsandet af strafflagen har jag ej kunnat undgå att finna förstnämnda klagomål berättigadt, och att det andra ej heller saknar befogenhet öfvertygas man om af erfarenheten, som ju äfven till alla delar vinner sin bekräftelse i kongl. fängvårdsstyrelsens berättelse.

En närmare eftertanke säger också, att fängelset som straff för den mindre och ännu ej förhärdade brottslingen måste vara olämpligt, för så vidt man ej vill förneka, att samhället har någon pligt att söka verka väckande och förädlande på fallnes bättre känslor och egenskaper, hvilka

ofta endast i brist på näring och odling äro förslappade eller förkrympta. Och äfven från samhällets synpunkt måste det vara oklokt att använda fängelsestraffet oftare, än då det behöfver skydda sig mot sådana samhällsmedlemmar, som äro farliga för den allmänna säkerheten. Ty hvarför är det så många, enligt statistiska uppgifter, som återfalla i brott? Så human som våra fängelsefångar numera behandlas, kan ju frihetens förlust i och för sig ej vara så synnerligen afskräckande för de samhällets olycksbarn, som företrädesvis befolka våra fängelser och hvilka i friheten mången gång få slita mera ondt än i fängelset, der de äro befriade från allt bekymmer för föda, kläder och husrum. Alltså torde det ej kunna bestridas, att det som i allra främsta rummet gör fängelsestraffet i allmänna medvetandet så afskräckande, att det kan verka som korrektiv mot böjelse till brott, är den skam och nesa, som äro förenade med detsamma. Men för den, som en gång blifvit inregistrerad i fängelsets rullor och således redan är brännmärkt, har ju derfor också fängelsestraffet förlorat just den egenskap, som gjort det mest fruktadt. Han har så att säga tvungits att bita hufvudet af skammen, och dermed är det ock i de flesta fall förbi med hans motståndskraft mot frestelsen.

Att häri ligger en af de viktigaste orsakerna till de många återfallen i brott torde ock numera vara en temligen allmän åsigt äfven bland de rättslärd. Jag vill endast hänvisa till den senaste kriminalistkongressen i Bryssel. Denna uttalade, som bekant, den åsigten, att fängelsestraffen för mindre brott böra ersättas med så kallad framtidsdom.

Det synes mig ock ligga i öppen dag, att en framtidsdom skulle verka mera välgörande än fängelset. Ty för det första vore i en sådan dom inlagd en tydlig kärleksbevisning, hvilket alltid verkar välgörande på den, som deraf blifver delaktig; för det andra skulle en framtidsdom stå som en varnande väktare öfver den brottslige, alltid manande honom att vandra ostraffligt sin väg fram, om han vill undgå att drabbas af den dom, som, i händelse han ännu en gång komme i delo med strafflagen, med dubbel tyngd faller öfver hans hufvud. Och för det tredje har en sådan brottsling, som ej fått fängelsets brännmärke på sig, ej så svårt att erhålla det för sin anständiga bergning nödvändiga arbete som den, som kommer ut ur fängelset. Om man dertill lägger den nationalvinst, som kommer af den produkt af arbete, som den brottslige kan verkställa under den tid han skulle sitta i fängelset, samt den besparing, statskassan skulle göra i utgifterna för underhåll och vård, så är det allt fördelar, som rikligen löna sig att taga vara uppå.

Rörande tiden, huru länge domen bör hafva sin återverkande kraft öfver den dömd, anser jag tio år vara lämpligast, så att, om den dömd under denna tid för en ostrafflig vandel, domen förfaller och den dömd befinner sig till staten i samma ställning, som om han aldrig blifvit förvunnen till brott. Men om den dömd inom 10 år återfaller i brott, blir åtalad samt befunnen skyldig, då bör han straffas för båda förbrytelsena, och straffet bestämmas efter reglerna om förbrytelsers sammanförande. Som enligt min åsigt klokheten bjuder, att man i en obepröfvad sak bör taga korta steg, så anser jag att framtidsdomen icke bör tillämpas på andra än dem, som icke förut varit dömda för brott, och icke för större förbrytelser, än som kunna ådömas högst 6 månaders fängelse eller motsvarande straffarbete.

På grund af det anförda vågar jag härmed vördsamt föreslå, det Riksdagen ville besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t om utarbetande och framläggande för Riksdagen af ett förslag till sådan ändring af strafflagen, att framtidsdom blefve införd för första resan begångna mindre brott och förseelser.»

Den fråga, som genom förevarande motion blifvit understäld Riksdagens pröfning, har under den senaste tiden varit föremål för mycken uppmärksamhet från de rättslärdes sida. Bestämmelser, likartade med de af motionären föreslagna, hafva också genom lag den 31 maj 1888 blifvit antagna för *Belgien*. 9 § i nämnda lag innehåller följande bestämmelser:

»Då domstol dömer till ett eller flera frihetsstraff, vare sig omedelbart eller såsom förvandlingsstraff, och tiden för straffet, ehvad det ådömes ensamt för sig eller uppkommer genom sammanläggning af särskilda straff, icke öfverstiger sex månader, må, om den sakfælde ej förr blifvit dömd för gröfre eller ringare brott, domstolen genom motiveradt beslut förordna om uppskof med domens verkställande under viss tid, ej öfverstigande fem år från domens dag.

Blir den sakfælde icke under uppskofstiden dömd för gröfre eller ringare brott, skall all verkan af domen förfalla. I motsatt fall skall det straff, hvars verkställighet är vorden uppskjuten, sammanläggas med det straff, som genom senare domen ådömts.»

Bestämmelser, byggda på likartade grunder, förekomma ock i några andra lands lagstiftningar, ehuru icke i sådan omfattning som i den belgiska; och åtskilliga förslag i samma syfte hafva blifvit utarbetade.

Vid den internationella kriminalistiska föreningens årsmöte i Bruxelles 1889 uppställdes till besvarande frågan: kan man tillstyrka lagstiftaren att efter Belgiens exempel införa vilkorligt domfällande? Under den öfverläggning, som härom uppstod, framhöllos å ena sidan de fördelar, som vore att vänta af en dylik lagstiftning; men å andra sidan framställdes också åtskilliga betänkligheter mot densamma. Sålunda erinrades bland annat, att man ej finge glömma, att om straffdomar, vore det ock endast undantagsvis, ej komme till utförande, den för afhållande från brott så viktiga öfvertygelsen hos folket om den nödvändiga förbindelsen mellan brott och straff kunde rubbas och undergrävas; och man finge ej heller förbise, att då staten afstode från ett straff, hvarmed lagen hotat, han dermed tillika förfogade öfver den genom brottet förfördelade personens anspråk på den upprättelse, som skulle genom brottslingens lidande komma honom till del. Om det nu i ett visst land förhölle sig så, att det lyckades många förbrytare att undandraga sig rättvisan, och till följd deraf straffhotets verkan såsom generalprevention redan under närvarande förhållanden vore svag, så skulle det i det landet vara betänkligt att genom eftergift af straffdomars verkställighet ytterligare försvaga föreställningen om en oblidkelig nödvändighet, hvarmed straffet följde brottet i spåren; och lika litet skulle det vara rådligt att ens undantagsvis och vilkorligt suspendera straffexekutionen i de länder, der folket vore särskildt känsligt för behovet af upprättelse för liden oförrätt; der kunde det lätt hända, att de enskilde egenmäktigt utkräfdde den vedergällning, som de icke genom statens medverkan kunde erhålla. Vidare framställdes flera särskilda anmärkningar mot det sätt, hvarpå grundsatsen blifvit i den belgiska lagstiftningen genomförd.

Mötet antog enhälligt följande resolution: »Föreningen tillstyrker alla länders lagstiftande myndigheter att i princip upptaga det vilkorliga domfällandet, men framhåller nödvändigheten att bestämma dess gränser efter hvart lands förhållanden med fästadt afseende å folkets lynne och bildningsgrad.»

En fullständigare redogörelse så väl för den kriminalistiska föreningens öfverläggningar i frågan som ock för åtskilliga andra ämnen, som dermed ega samband, återfinnes i en uti Nytt juridiskt arkiv, årg. 1889, afd. II, häft. 4 införd uppsatts »Nya straffrättsfrågor», till hvilken utskottet tillåter sig att hänvisa.

Motionären har föreslagit, att Riksdagen skulle i ämnet aflåta en skrifvelse till Konungen. Frågan synes emellertid utskottet vara så ny

och, hvad vårt lands förhållanden beträffar, kräfvat en så omfattande utredning, att utskottet icke anser sig kunna, innan en sådan utredning, hvilken endast regeringen torde kunna åstadkomma, försiggått, tillstyrka Riksdagen att i ärendet uttala någon bestämd mening. Ett sådant uttalande är dessutom så mycket mindre behöfligt, som frågan redan understälts Kongl. Maj:ts pröfning genom en den 24 sistlidne februari till Kongl. Maj:t ingifven framställning af chefen för fångvårdsstyrelsen. Jemväl denna framställning finnes tryckt i ofvannämnda häfte af Nytt juridiskt arkiv.

Följaktligen får utskottet — under erkännande deraf att motionärens förslag synes vara förtjent af lagstiftarens uppmärksamhet — hemställa,

att hvad herr Ol. Andersson i förevarande motion föreslagit för närvarande icke må till någon Riksdagens åtgärd föränleda.

Stockholm den 28 april 1890.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.